

Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин
 Фундаменталдык, колдонмо изилдөөлөр жана инновациялык технологиялар
 илим-изилдөө институтунда
 2023-жылда жүргүзгөн иштери боюнча

Маалымат.

“Фундаменталдык, колдонмо изилдөөлөр жана инновациялык технологиялар” илим-изилдөө
 институтунун
 2023-жыл боюнча иш планы

№	Иш-чаралардын аталышы	Жооптуулар	Мөөнөтү
1.	Институттун, лабораториялардын иш-пландарын түзүү	Директор, лаборатория башчылары	28.01.2023
2.	Атайын келишимдер боюнча аткарылуучу илим-изилдөө иштерин жүргүзүү	Лаборатория башчылары	Жыл бою
3.	Лабораторияда аткарылган илим-изилдөө иштердин натыйжаларын окуу процессинде колдонуу	Лаборатория, кафедра башчылары	Жыл бою
4.	Изилдөө иштердин жыйынтыктарын Scopus, Web of Science ж.б. басылмаларга чыгаруу	Лаборатория мүчөлөрү	Жыл бою
5.	Илимий практикалык конференцияларга, конкурстарга көргөзмөлөргө ж.б. иш-чараларга үзгүлтүксүз катышуу	Лаборатория мүчөлөрү	Жыл бою, график боюнча
6.	Илимий монографияларды даярдоо жана басмадан чыгаруу	Лаборатория мүчөлөрү	Жыл бою
7.	Илимдеги инновациялык технологияларды жайылтуу, ойлоп табуулар боюнча иш жүргүзүү	Лаборатория башчылары	Жыл бою
8.	Илим изилдөө иштери боюнча долбоорлор конкурстарына катышуу (Билим берүү жана илим министрлиги, Университет ж.б. тарабынан каржылануучу)	Лаборатория мүчөлөрү	2023-жыл декабрь жана жыл бою
9.	Студенттерди, мектеп окуучуларын илим изилдөө иштерине тартуу	Лаборатория башчылары	Жыл бою
10.	Институттагы илим – изилдөө ишинин жыйынтыгы боюнча көргөзмө – уюштуруу	Лаборатория мүчөлөрү	Жыл бою, график боюнча
11.	Илимий окууларды өткөрүү	Директор	2023-жыл ноябрь, 2024-жыл апрель
12.	Оригиналдуу илим – изилдөөнүн жыйынтыктарынын презентацияларын өткөрүү	Лаборатория башчылары	Жыл бою, график боюнча
13.	Жаш окумуштуулар менен жолугушууларды өткөрүү	Директор, Декандар, Кафедра башчылары	Жыл бою, график боюнча
14.	Илим–изилдөө иштери боюнча ЖОЖдор жана илим – изилдөө мекемелери менен келишимдерди түзүү, кызматташуу	Директор	Жыл бою

1. Геомеханика, геотехнология жана табигый-техногендик катастрофалар проблемалары лабораториясынын жарым жылда аткарган иштери боюнча маалымат

Краткий отчет лаборатории “Проблемы геомеханики, геотехнологии и природно-техногенных катастроф”

В лаборатории трудятся 2 доктора и 5 кандидатов технических наук.

Лаборатория принимает участие в научно-исследовательских проектах, финансируемые МОН КР. Тема НИР: “Геомеханическая оценка устойчивости оползнеопасных склонов бассейна реки Кугарт Сузакского района Жалал-Абадской области”. За 2023-год лаборатория выполняет второй год проекта (продолжающийся).

Публикационная активность сотрудников лаборатории за 2023-год:

№	ФИО	РИНЦ	Scopus	Другие издательства
1.	Усенов К.Ж.	8	2	
2.	Алибаев А.П.	7	1	
3.	Куваков С.Ж.	3	3	
4.	Шамиев Ж.Б.			
5.	Маматова Г.Т.	5		
6.	Кокумбаева К.А.	2		
7.	Иманкулов М.А.	2	1	
Итого:		27	7	

Состав лаборатории “Проблемы геомеханики, геотехнологии и природно-техногенных катастроф”

№	ФИО	Ученая степень	Должность
1.	Усенов К.Ж.	д.т.н., профессор	Ректор
2.	Алибаев А.П.	д.т.н., профессор	Проректор по учебной части
3.	Куваков С.Ж.	к.т.н., и.о.доцента	Проректор по научной работе и инновациям
4.	Шамиев Ж.Б.	к.т.н., и.о.доцента	Декан ЕТФ
5.	Маматова Г.Т.	к.т.н., и.о.доцента	Начальник отдела качества образования
6.	Кокумбаева К.А.	к.т.н., и.о.доцента	Завед. кафедрой
7.	Осмонова Н.Т.	к.т.н., и.о.доцента	Преподаватель
8.	Иманкулов М.А.	аспирант	

В лаборатории “Проблемы геомеханики, геотехнологии и природно-техногенных катастроф” за 2023год по научному проекту: “Геомеханическая оценка устойчивости оползнеопасных склонов бассейна реки Кугарт Сузакского района Жалал-Абадской области” были проделаны следующие работы:

- Определение геологических условий залегания грунтов и горных пород оползнеопасных участков;
- Анализ изученности оползнеопасных местностей;
- Выявление результатов исследований по определению физико-механических свойств грунтов;
- Анализ проведенных инженерно-геологических разрезов;
- ПО результатам работ определить наиболее оползнеопасные участки вдоль бассейна реки Кугарт и выявить основные факторы, влияющие на устойчивость склонов.

Основная часть исследований выполнялась в селе Карамарт, расположенный вблизи бассейна реки Кугарт Сузакского района Жалал-Абадской области, которые расположены в горной системе этого региона на высоте от 650 до 1400м над уровнем моря и в лаборатории «Проблемы геомеханики. Геотехнологии и природно-техногенных катастроф» ЖАГУ им. Б.Осмонова.

Объектами исследования являются оползнеопасные участки в селе Кара-Март, расположенные вблизи бассейна реки Кугарт и которые по сей день, грозит местным жителям.

Цель исследования – исследование физико-механических свойств грунтов оползнеопасных участков села Кара-Март, расположенные вдоль бассейна реки Кугарт.

В отчете изложены климатические и горно-геологические условия по данной местности, которые являются непосредственными факторами, влияющими на природные катастрофы. Приведены фактические полученные данные физико-механических свойств грунтов, которые определены в лабораторных условиях (прочностные, плотностные, водно-физические свойства, гранулометрический состав и число пластичности).

Изучения физико-механических свойств грунтов, данные которых должны послужить материалом по предупреждению населения о возможных опасностях и рекомендацией для МЧС по Жалал-Абадской области.

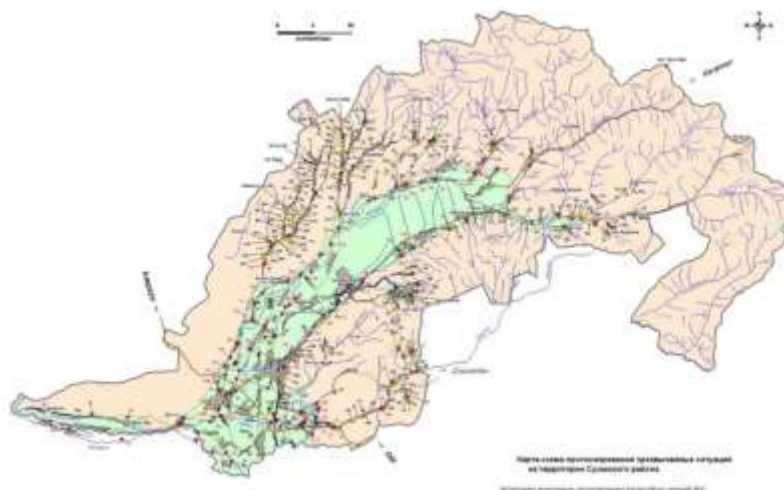

Рисунок 1. Местоположение участков возможной активизации оползнеопасных процессов

Рисунок 2. Село Кара-Март

Рисунок 3. Выявленные участки, требующие исследования

2. «Асимптотикалык, компьютердик, топологиялык методдор жана математиканы окутуунун технологиялары» лабораториясынын 2023-жылда жүргүзгөн иштер боюнча 2023-жылга түзүлгөн иш планга ылайык,

- лабораториянын иш планы түзүлдү:

Лабораториянын 2023-жылга иш планы

№	Иштин аталышы	Мөөнөтү	Жооптуу
1.	Лабораториянын иш планын түзүү жана мүчөлөргө тааныштыруу	Январь	Алыбаев К.С., Эрматали уулу Б.
2.	Семинар	Ар бир айдын 3-жумасы	Мусакулова Н.
3.	Ноябрь айында илим күнүнө апрель айында университеттин түптөлгөн күнүнө практикалык конференция өткөрүү	Апрель Ноябрь	Шарапов С., Нурматова М. Мүчөлөр
4.	Илим изилдөө боюнча студенттик топту түзүү жана алар менен иштөө пландарды түзүү	Сентябрь	Алыбаев К.С., Нурматова М.
5.	Магистранттар, аспиранттар даярдаган макалаларды, докладдарды текшерүү	Жыл бою	Алыбаев К.С.
6.	Университеттик жана башка деңгээлдерде өткөрүлүүчү конференцияларга катышуу	Жыл бою График боюнча	Мүчөлөр
7.	Кафедра менен биргеликте студенттердин кесиптик даярдыгын жогорулатууга багытталган жумуштарды жүргүзүү	Жыл бою	Мүчөлөр
8.	Аспирант, магистранттардын илим изилдөө иштеринин жыйынтыктарын талкуулоо	График боюнча	Эрматали уулу Баяман

- 2023-жылдын 29-апрелинде Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин окуу жай катары түптөлгөндүгүнө 100, түзүлгөндүгүнүн 30 жылдыгына жана **профессор К.С.Алыбаевдин** 70 жылдык мааракесине карата “Илим жана билим гармониясы – коомду өнүктүрүүчү күчтөрдүн негизи” аталыштагы республикалык илимий-практикалык конференцияга лабораториянын

бардык мүчөлөрү катышышты, докладдар окулуп, макалалар ЖАМУнун жарчысы, 2023-2S санына жарыкка чыкты.

- 2023-жылдын 12-13-май күндөрү КР илимине эмгек сиңирген ишмер, КР УИАнын мүчө-корреспонденти, физика-математика илимдеринин доктору, профессор, **КР УИАнын ардактуу академиги К.Алымкуловдун** 80 жылдыгына арналган “Математиканын жана билим берүүнүн актуалдуу көйгөйлөрү” аталыштагы эл аралык илимий-практикалык конференцияга лабораториянын бардык мүчөлөрү катышышты.
- 2 монография жарыкка чыкты:

1.К.С.Алыбаев, П.С.Панков, К.Б.Тампагаров, М.Р.Нарбаев. Погранслойные линии в теории сингулярно возмущенных обыкновенных дифференциальных уравнений с аналитическими функциями. **Монография.** –Жалал-Абад, БАЭМУ, -2023. -218с.

2. К.С.Алыбаев, Нарымбетов Т.К. Сингулярдык козголгон теңдемелердин чечимдеринин тартылуу областтарынын жашашы жана байланышы. **Монография.** – Жалал-Абад, БАЭМУ, -2023: 112б.

- **ар бир айдын 3-жумасына илимий семинар пландалып, лабораториянын мүчөлөрү доклад окуп келишти:**

Матанов Ш. Ашуу чекиттери болгон сингулярдык козголгон теңдемелердин геометриялык теориясы http://jagu.kg/view/news/id_news/3064

Нурматова М.Н. Сингулярдык козголгон теңдемелер теориясында туруктуулуктун жоголушун узартуу кубулушу.

Мусакулова Н.К. Расщепление решений слабо нелинейных сингулярно возмущенных уравнений при регулярном вырождении.

- **сентябрь айында студенттик топ түзүлүп, ар бир экинчи жуманын жума күндөрү студенттер менен семинар өтүлүп келди** http://jagu.kg/view/news/id_news/3083.

илим-изилдөө тобунун мүчөлөрү ФМББ багытынын математика профилинин дээрлик бардык курстарынын студенттеринен түзүлгөн:

1. Максуталиева Айгерим;
2. Сапарбаева Айгерим;
3. Матамалиева Аида;
4. Муктарова Динара;
5. Сапарбаева Айгерим;
6. Марат кызы Айдаана;
7. Абдыкадырова Гүлайша;
8. Исмайлова Гүлкайыр;
9. Арстанбек кызы Айданек;
10. Олжобаева Айжамал;
11. Кабилова Айзирек;
12. Абдуллаева Назгуль

- **ноябрь айында илим күнүнө карата** “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасында Илим күнүнө карата өткөрүлүүчү иш-чаралар

к/н	Аткарылуучу иштер	Мөөнөтү	Жооптуулар
1.	Студенттик олимпиада	10.11.2023 10:00-12:00	Шарапов С.Т.
2.	Студенттик семинар	10.11.2023 10:00-12:00	Нурматова М.Н.
3.	Семинар Докладдар: 1. Нурматова Майрамгул Явление затягивание потери устойчивости в теории сингулярных возмущений. 2. Пақырдин кызы Батмахан Орто мектептин математика курсунда сан түшүнүгүнүн киргизилиши жана кеңейтилиши. Жетекчиси: ф.-м.и.д., проф.Алыбаев К.С. 3. Көчкөнбаева Айкөкүл Заманбап платформаларды интерактивдүү усулдарга колдонуу. Жетекчи: п.и.к., доц. Ураимхалилова А. 4. Раева Мадина 5,6-класстарда математиканы окутуу менен креативдүү ойлоосун өстүрүү. Жетекчи: Маткаримова М.Ш. 5. Маманова Махлиё Экономика багытындагы кесиптик билим берүүдө математиканы окутуу 6. Асан кызы Айданек Комплекстик областтагы сингулярдык козголгон Бернуллинин теңдемеси Жетекчиси: ф.-м.и.д., проф.Алыбаев К.С.	11.11.2023 9:00-12:00	Алыбаев К.С.

10-ноябрда илим күнүнө арналган иш-чаралардын ачылыш күнүндө “Студент жана илим” аттуу семинар болуп өттү.

2 жумада бир өткөрүлүүчү семинар лабораториянын жетекчиси проф. К.С.Алыбаев жана лабораториянын мүчөсү М.Нурматова тарабынан өткөрүлдү.

Студенттик курамдын мүчөлөрү ФМББ(М)-1-21 тайпасынын студенти Максуталиева Айгерим жана ФМББ(М)-1-23 тайпасынын студенти Кабилова Айзирек “Жөнөкөй бөлчөктөр биздин жашоодо”, ФМББ(М)-1-21 тайпасынын студенти Олжобаева Айжамал “Бизди курчап турган симметрия” темаларда доклад жасашты, кызуу талкуу болуп, жыйынтыгында катышуучулар менен бирге математика предметин окутуудагы көйгөйлөр аталып, кызуу дискуссия жаралды.

Семинарды факультеттин деканы проф.Г.С.Токоева, “Фундаменталдык, колдонмо изилдөөлөр жана инновациялык технологиялар” илим-изилдөө институтунун директору, “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасынын профессору К.С.Алыбаев, “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасынын башчысы, проф. А.М.Джураев ачып, куттуктоо сөздөрүн айтуу менен ачып беришти. ЖАМУнун ректору, проф. К.Ж.Усенов семинардын жүрүшүнө катышып, студенттер менен баарлашууга мүмкүнчүлүк болду.

http://jagu.kg/view/news/id_news/3083

Семинарда проф. С.Сакиева, доц. С.М.Ажикулов, Г.Темирбаева, кафедранын окутуучулары С.Шарапов, Эрматали уулу Б., студенттерден түзүлгөн топтун мүчөлөрү катышышты.

11-ноябрь күнү Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин Э.Уметов атындагы педагогикалык факультетинин математика жана математикалык моделдештирүү кафедрасы тарабынан илим күнүнө карата факультеттин деңгээлинде математикалык олимпиада өткөрүлдү. Олимпиаданы өткөрүүнүн негизги максаты студенттердин билим деңгээлин текшерүү жана өстүрүү.

Тапшырмалар математика жана математикалык моделдештирүү кафедрасынын башчысы ф.-м.и.д., профессор А.Джураев жана ага окутуучу С.Шарапов тарабынан түзүлдү. Олимпиаданы өткөрүүнүн тартип жана эрежелери студенттерге тааныштырылып, тапшырмалар берилди. Олимпиада математика адистиги жана адистик эмес багыттарында уюштурулду.

http://jagu.kg/view/news/id_news/3076

11-ноябрда илим күнүнө арналган иш-чаралардын графигине ылайык кафедранын изденүүчүлөрү жана магистранттарынын катышуусунда семинар болуп өттү.

«Асимптотикалык, компьютердик, топологиялык методдор жана математиканы окутуунун технологиялары» лабораториясынын иш планына ылайык, изденүүчүлөр жана магистранттар үчүн ар бир айда өткөрүлүүчү семинар лабораториянын жетекчиси проф. К.С.Алыбаев тарабынан өткөрүлдү.

М.Н.Нурматова “Сингулярдык козголгон теңдемелер теориясында туруктуулуктун жоголушун узартуу кубулушу” темасында (илимий жетекчиси: ф.-м.и.д., проф. К.С.Алыбаев), ФМББ(М)маг-1-22 тайпасынын магистранттары Көчкөнбаева Айкөкүл “Заманбап платформаларды интерактивдүү усулдарга колдонуу” темасында (илимий жетекчиси: п.и.к., доц. А.Ураимхалилова), Маманова Махлиё “Экономика багытындагы кесиптик билим берүүдө математиканы окутуу” темасында (илимий жетекчиси: п.и.к., доц. Ж.А.Аванова), Асан кызы Айданек “Комплекстик областтагы сингулярдык козголгон Бернуллинин теңдемеси” темасында (илимий жетекчиси: ф.-м.и.д., проф. К.С.Алыбаев) доклад жасашып, кызуу талкуу болду.

Семинарга “Фундаменталдык, колдонмо изилдөөлөр жана инновациялык технологиялар” илим-изилдөө институтунун директору, “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасынын профессору К.С.Алыбаев, доц. А.Ураимхалилова, Э.Уметов атындагы педагогикалык факультетинин илимий иштер боюнча декандын орун басары, доц. Г.Рыскулова, кафедранын окутуучулары Н.Мусакулова, М.Бекназарова жана ФМББ(М)маг-1-22 тайпасынын магистранттары катышышты. http://jagu.kg/view/news/id_news/3101

- магистранттар, аспиранттар даярдаган макалалар текшерилип, лабораториянын семинарында докладдар окулуп, талкууланып келди.

Жыйынтыгында төмөнкүдөй макалалар басмага берилип, жарыкка чыгышты:

1. Алыбаев К.С. *История одной задачи*. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №2 (55). С. 8-13. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=54300190>
2. Аванова Ж.А., Бечелова Ж. Окуучулардын математикалык маданиятын өнүктүрүүнүн илимий-методикалык шарттары. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №2 (54). С. 33-39. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=52079846>
3. Аванова Ж.А., Карыбек кызы А. Жалал-Абад областы, математикалык билим берүү: изилдөөлөр жана практикалык тажрыйбалар, ЖАМУнун жарчысы. 2023. №2 (56). С. 12-17 <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=54068472>
4. Аванова Ж.А., Мурадилова Ш. Мектептерде математика предмети боюнча олимпиадаларга даярдоодо шыктуу окуучулар менен иштөөнүн жолдору. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №2 (56). С. 17-24 <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=54068473>
5. Аванова Ж.А., Бечелова Ж. Окуучулардын математикалык маданиятын өнүктүрүүнүн илимий-методикалык шарттары. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №2 (55). С. 210-214. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=54300232>
6. Алыбаев К.С., Бакыт кызы Т. *Орто мектептин курсунда өзгөртүп түзүүлөрдү маалымат технологияларын колдонуп окутуу* <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=54068474>
7. Аванова Ж.А., Карыбек кызы А. Жалал-Абад областындагы математикалык билим берүүнүн учурдагы абалы. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3 (57). С. 5-16. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461132>
8. Аванова Ж.А., Маманова М. Экономика багытындагы кесиптик билим берүүдө математиканы окутуу. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3 (57). С. 16-21. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461133>
9. Нурматова М.Н., Мурадилова Ш. Математикалык олимпиадаларга окуучуларды даярдоонун өзгөчөлүктөрү. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3 (57). С. 32-38. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461136>
10. Ураимхалилова А., Таалайбек кызы Г. 5-6-класста математика боюнча окуу китептеринин мектептик билим берүү стандартынын талаптарына шайкештиги. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3 (57). С. 44-49. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461138>

11. Ураимхалилова А., Сатымкулова Р. 7-8-класстардын геометрия курсу боюнча компетенттүүлүккө багытталган тапшырмалар. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3 (57). С. 39-44. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461137>
12. Алманбетова А. Негизги компетенттүүлүктөрдүн математика сабактарында калыптандырылышы. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3 (57). С. 21-26. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461134>
13. Алыбаев К.С., Нурматова М.Н. Явление затягивания потери устойчивости в теории сингулярных возмущений. Бюллетень науки и практики. 2023. Т. 9. №12. С. 12-19. <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=56405765>
14. Алыбаев К.С., Мусакулова Н.К. *Расщепление решений слабо нелинейных сингулярно возмущенных уравнений при регулярном вырождении*. Бюллетень науки и практики. 2023. Т. 9. №12. С. 20-29. <https://elibrary.ru/item.asp?id=56405768>
15. Айтбек уулу Т., Эрматали уулу Б., Анарбеков А. Математика сабагында окуучулардын өз алдынча иштерин уюштуруунун түрлөрү. ЖАМУнун жарчысы. 2023. № S2(55). –221-225б. <https://www.elibrary.ru/qysvpi>
16. Эрматали уулу Б., Асан Кызы А., Маманова М. К. Сызыктуу программалоонун маселелерин чыгарууда Matlab математикалык программасынын колдонулушу. ЖАМУнун жарчысы. 2023. №3(57). 49-55б. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461140>
17. Эрматали Уулу Б., Анарбеков А., Асан кызы А. Комплексдик областтагы сингулярдык козголгон Бернуллинин теңдемеси. ЖАМУнун жарчысы. 2023. № 3(57). – Р. 55-64. <https://elibrary.ru/item.asp?id=59461139>
18. Эрматали уулу Б. Дифференциалдык теңдемелер системасынын Matlab колдонмо пакетинде символдук чыгарылышы//Лучший научный сотрудник-2023. Астана – 2023. – №.II. – С. 25-29.

Тезистер:

1. Алыбаев К.С. Сингулярно возмущенные уравнения в комплексных областях. / Современные проблемы дифференциальных уравнений и их приложения: Тезисы докладов международной научной конференции (23-25 ноября, 2023 года, г, Ташкент, Узбекистан), Часть II, - Фергана, 2023, -72-73с.
2. Нарымбетов Т.К. Метод размеченных множеств исследования сингулярно возмущенных уравнений / Современные проблемы дифференциальных уравнений и их приложения: Тезисы докладов международной научной конференции (23-25 ноября, 2023 года, г, Ташкент, Узбекистан), Часть II, - Фергана, 2023, -210-211с.
3. Нурматова М.Н. Явление затягивания потери устойчивости в теории сингулярных возмущений / Современные проблемы дифференциальных уравнений и их приложения: Тезисы докладов международной научной конференции (23-25 ноября, 2023 года, г, Ташкент, Узбекистан), Часть II, - Фергана, 2023, -90-91с.
4. Мусакулова Н.К. Расщепление решений слабо нелинейных сингулярно возмущенных уравнений при регулярном вырождении / Современные проблемы дифференциальных уравнений и их приложения: Тезисы докладов международной научной конференции (23-25 ноября, 2023 года, г, Ташкент, Узбекистан), Часть II, - Фергана, 2023, -88-89с.
5. Эрматали уулу Б. Асимптотическое поведение решений сингулярно возмущенных уравнений с несколькими точками перевала /Современные проблемы дифференциальных уравнений и их приложения: Тезисы докладов международной научной конференции (23-25 ноября, 2023 года, г, Ташкент, Узбекистан), Часть I, - Фергана, 2023, 358-359 с.

- университеттик жана башка деңгээлдердеги конференцияларга лабораториянын мүчөлөрү катышышты:

2023-жылдын **23-25-ноябрь** күндөрү *Ташкент шаарындагы Мирзо Улугбек атындагы Өзбекстан улуттук университетинде* өткөрүлгөн Академик Салахитдиновдун 90жылдыгына арналган **“Дифференциалдык теңдемелердин учурдагы проблемалары жана колдонулуштары”** эл аралык конференцияга лабораториянын мүчөлөрү **Нурматова Майрамгул, Мусакулова Назгуль, Эрматали уулу Баяман катышышып**, “Динамикалык системалар, оптималдык башкаруулар жана дифференциальных оюндар теориясы” секциясында доклад жасашты.

Лабораториянын мүчөсү **Эрматали уулу Баяман**

«Бобек» Жалпы улуттук Кыймылы ассоциациясы формасындагы юридикалык жактардын биригүүсү тарабынан уюштурулган Көз-каранды эмес Мамлекеттердин Шериктештигинин илимий-билим берүү мекемелеринин арасында «II Эл аралык китеп басып чыгаруу», «МЫКТЫ ИЛИМИЙ КЫЗМАТКЕР – 2023» долбооруна катышып, **Мыкты илимий кызматкер – 2023 төш белгиси** менен сыйланды.

(Участник проекта «II Международное книжное издание», «ЛУЧШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК - 2023» среди научно-образовательных учреждений Содружества Независимых Государств, организованном Объединением юридических лиц в форме ассоциации «Общенациональное движение «Бобек», Лучший научный сотрудник-2023, 30.11.2023)

- Кафедра менен бирге студенттердин кесиптик даярдыгын жогорулатууга багытталган жумуштарды жүргүзүлдү:

17-октябрда чакыруу менен келген педагогика илимдеринин доктору, профессор **Ш.Алиевдин** “Сандан-санарипке чейин: жаңы доордогу билим алуу концепциясынын негиздери” аттуу конок лекция өттү, **ЖОЖдор боюнча, Бакалавр - Магистрлерди даярдоодогу жоопкерчиликти күчөтүү зарылчылыгы тургандыгы. Мугалимдик кесипке багыттап окутууну “Кесиптик жогорку билим берүүнүн” Мамлекеттик стандартынын жана Предметтик стандарттардын талаптарын аткарууга толук жооп бере тургандай даярдоону жолго салуусу зарылдыгы талкууланды.**

http://jagu.kg/view/news/id_news/3014

Б.Осмонов атындагы ЖАМУнун “Фундаменталдык, колдонмо изилдөөлөр жана инновациялык технологиялар” илим-изилдөө институтунун директору, “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасынын профессору **К.С.Алыбаев** 2024-жылдын 11-январь күнү Ош мамлекеттик университетинде уюштурулган Американын, Европанын математикалык коомдорунун, Американын математиктер ассоциациясынын, өнөр жай жана прикладдык математика коомдорунун мүчөсү, Америкалык математика жана статистика журналынын редколлегиясынын мүчөсү, Кыргызстандын математика коомунун вице-президенти, Кыргызстандын түштүгүндөгү математикалык мектептин негиздөөчүсү, профессор **К.Алымкуловдун** 81 жылдыгына арналган Алымкулов атындагы семинарда негизги баяндамачы катары “Комплекстик аймактагы сингулярдык козголгон теңдемелердин чечимдеринин асимптотикасы” аталыштагы баяндама жасады.

Семинарды ОшМУнун ректору, проф. К.Г.Кожобеков ачып, маркум К.Алымкулов агайдын илим жолунда жасаган эмгеги баа жеткис экендигин айтуу менен, “К. Алымкулов – окумуштуу, педагог жана насаатчы” деген темада баяндама жасады.

Семинарда окумуштуулар, аспиранттар, магистранттар жана студенттер катышышты. Баяндамалар угулуп, кызуу талкуу болду.

Нурматова М.Н., Мусакулова Н.К. Россия илимдер академиясынын Урал бөлүмүнүн Н.К. Н.Н.Красовский атындагы Математика жана механика институ жана Урал федералдык университети тарабынан 2024-жылдын 29.01 – 2.02 жана 16.02 күндөрү өткөрүлүүчү Эл аралык **(55-бүткүл дүйнөлүк “Учурдагы математиканын проблемалары жана алардын**

колдонулуштары” жааштар мектеп-конференциясына катталышып, макалаларын жиберешти (Институт математики и механики им. Н.Н.Красовского Уральского отделения РАН и Уральский федеральный университет проводят с 29 января по 2 февраля и 16 февраля 2024г. Международную (55-ю Всероссийскую молодежную школу-конференцию «Современные проблемы математики и ее приложений»)

ЖАМУНУН МАТЕМАТИКА ЖАНА МАТЕМАТИКАЛЫК МОДЕЛДЕШТИРҮҮ КАФЕДРАСЫНДА АТКАРЫЛГАН ДИССЕРТАЦИЯЛЫК ИШ ИЙГИЛИКТҮҮ КОРГОЛДУ

31-октябрда Ош шаарында Ош мамлекеттик университетинин жана Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университетинин алдындагы физика-математика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн уюштурулган Д 05.22.651 диссертациялык кеңешинин №13-жыйыны болуп өттү.

Диссертациялык кеңештин жыйынында **Ш.М. Матановдун** “*Ашуу чекиттери болгон сингулярдык козголгон теңдемелердин геометриялык теориясы*” аттуу ЖАМУнун математика жана математикалык моделдештирүү кафедрасында аткарылган диссертациялык иши ийгиликтүү корголду (Илимий жетекчиси физика-математика илимдеринин доктору, профессор К.С. Алыбаев).

Жыйында “Фундаменталдык, колдонмо изилдөөлөр жана инновациялык технологиялар” илим-изилдөө институтунун директору, “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасынын профессору К.С. Алыбаев, “Математика жана математикалык моделдештирүү” кафедрасынын башчысы А.М.Джураев, кафедранын окутуучулары М.Н.Нурматова, Н.К.Мусакуловалар катышышты.

3. Түштүк Кыргызстанда оорулардын жүрүшүнүн өзгөчөлүктөрү лабораториясынын жасаган иштери жөнүндө маалымат –

4. Жалал-Абад областынын экологиясын, биохимиясын жана топурактарын изилдөө лабораториясынын жасаган иштери жөнүндө маалымат:

Лабораторияда жүргүзүлүп жаткан илимий изилдөө ишинин максаты жана милдеттерине байланыштуу учурда төмөндөгү иштер жасалып жатат:

I.Топурактын асылдуулугун, касиеттеринин өзгөрүшүн изилдөө, айыл-чарба өсүмдүктөрүнө органикалык жер семирткичтерди жана өсүүнүн стимуляторлорун колдонуу менен, экологиялык таза азык-заттарын өндүрүү боюнча изилдөө иштери жүргүзүлүп жатат.

1.“Биостимулятор хлорелланы жүгөрүгө колдонуудагы биологиялык-экологиялык өзгөчөлүгү” боюнча аткарылган иштер:

1. Ала-Бука жана Базаркоргон райондорунун шарттарында жүгөрү өстүрүү зоналарынын шарттары үчүн Жалал-Абад гидрометеорология борборунан акыркы 3 жылдык маалымат алынды.
2. Жүгөрүнү себүүгө чейинки топурактардын агрохимиялык, агрофизикалык жана механикалык касиеттерин аныктоо боюнча топурак үлгүлөрү алынып, Ош областына караштуу Агрохимиялык станциядан анализ жасатылып маалыматтар алынды.
3. Ала-Бука районунун Ак-Коргон айыл өкмөтүнө караштуу Ак коргон айылында жана Базар-Коргон районуна караштуу Кенеш айыл өкмөтүндөгү Сейитказы айылдарында жүгөрүнүн гибриддик сорттору эгилди. Тажрыйбанын ар бир варианты 4 кайталоолордо, 4 вариантта жүргүзүлдү, ар бир варианттын аянты 1 га жана 0,01 га аянттарын түзөт.

2.Сузак районунун шартында «Аланга» күрүчүнүн экологиялык-биологиялык өзгөчөлүгү боюнча аткарылган иштер:

1. Сузак районунун шартында “Аланга” жана “Лазер” сортторундагы күрүчтү өстүрүү зоналарынын шарттары үчүн Жалал-Абад гидрометеорология борборунан акыркы 3 жылдык маалымат алынды.
2. Күрүчтү себүүгө чейинки топурактардын агрохимиялык, агрофизикалык жана механикалык касиеттерин аныктоо боюнча топурак үлгүлөрү алынып, Ош областына караштуу Агрохимиялык станциядан анализ жасатылып маалыматтар алынды.

3. Сузак районунун Атабеков айыл өкмөтүнө караштуу Найман жеринде “Аланга” жана “Лазер” райондоштурулган сорттору эгилди. Тажрыйбанын ар бир варианты төрт кайталоолордо, 3 вариантта жүргүзүлдү, ар бир варианттын аянты 120 м² түзөт.
4. Сузак районунун Атабеков айыл өкмөтүнүн Найман жер тилкесинде 2 сорттун үрөндөрү паллдарга майдын биринчи декадасы (01.05), экинчи декадасы (08.05.), үчүнчү декадасы (20.05) эгилди.
5. Фенологиялык байкоолор жүргүзүлдү. Күрүчтүн өсүү фазасынын, т.а. өсүмдүктөрдүн тигил же бул органдарынын пайда болуусу менен байланышкан сырткы морфологиялык өзгөрүүлөрүнүн, күрүчтүн бутактануусун байкадык.
6. Күрүчтүн “Аланга” жана “Лазер” сортторунун үрөндөрүн талаада майдын биринчи декадасында себүүдө (1.05) уруктан чыгуусу 6-7 чи күнү байкалды. Көчөттөрдүн чыгуусу 18-күнү, ал эми “Лазер” сорту 20-күнү пайда болоорун көрдүк.
7. Биогумус 1-чи мөөнөт себилген күрүч паллдарга 24-майда салынды. Күрүчтүн узундугу 18 см болгон убакта. Биогумус топурактагы оор металлдарды жок кылып, жерди семиртет.
8. Күрүч өсүмдүгүнүн өсүү, өрчүү фазаларынын узактыгы жана биологиялык түшүмдүүлүгүнө фенологиялык байкоо жүргүзүлүп жатат.

3. Пахтага өсүү стимуляторлорун колдонууну экологиялык жана биологиялык баалоо боюнча аткарылган иштер:

1. Ноокен районунун шарттарында пахта өстүрүү зоналарынын шарттары үчүн Ноокен гидрометеорология борборунан акыркы 3 жылдык маалымат алынды.
2. Пахта эүүгө чейинки топурактардын агрохимиялык, агрофизикалык жана механикалык касиеттерин аныктоо боюнча топурак үлгүлөрү алынып, Ош областына караштуу Агрохимиялык станциядан анализ жасатылып маалыматтар алынды.
3. Ноокен районунун Сакалды айыл өкмөтүнө караштуу Чон-Багыш айылына пахтанын “Канбакыт 80”, К №65 сорттору эгилди. Тажрыйбанын ар бир варианты 4 кайталоолордо, 6 вариантта жүргүзүлдү, ар бир варианттын аянты 0,25 м² аянттарын түзөт.
4. Пахтанын өсүү фазасынын, тигил же бул органдарынын пайда болуусу менен байланышкан сырткы морфологиялык өзгөрүүлөрүнө, бутактануусунун түрлөрүнө фенологиялык байкоо жүргүзүлүп жатат.

II. Жалал-Абад областынын экологиялык, биологиялык өзгөчөлүктөрүнө мониторинг жүргүзүү, оор металлдардын, радионуклиддердин жер, суу ресурстарына, өсүмдүктөргө тийгизген таасирин химиялык анализ жүргүзүү менен төмөндөгү аныктоо иштери жүргүзүлдү:

1. Жалал-Абад областынын табигый чөйрөсүнүн (топурак, суу, өсүмдүктөр) компоненттериндеги негизги радионуклиддердин жана микроэлементтердин деңгээли аныкталды.
2. Тиешелүү стандарттарды эске алуу менен айлана-чөйрөнүн компоненттериндеги радионуклиддердин жана микроэлементтердин курамына экологиялык жана биогеохимиялык баа берүү жүргүзүлдү;
3. Дарыяларынын физикалык жана химиялык курамы изилденди. Дарыялардын булганышына алып келген булактарды аныктоо жана алардын айлана-чөйрөнүн суунун жана жер кыртышынын сапатына тийгизген таасири анализденди.

III. Жалал-Абад областынын токой жана айыл-чарба зыянкечтеринин түрдүк курамын, биологиясын жана экологиясын изилдөө боюнча төмөндөгү иштер жүргүзүлдү:

Илимий-изилдөө иши зыянкеч курт-кумурскаларды изилдөө жана аларга каршы күрөшүүгө багытталды. Кээ бир курт-кумурскалар митечилик, жырткычтык кылып жаратылышка зыян келтирсе, кайсы бирлери өсүмдүктөрдү чандаштыруу менен алардын түшүмүн жогорулатып токой жана айыл чарбачылыгында чоң пайда алып келишет. Адатта бир түрү пайдалуу болсо, башка бир түрү зыяндуу. Курт-кумурскалардын зыяндуулугу алардын көпчүлүгү жашыл өсүмдүктөрдүн жалбырак, сабак, мөмө, гүл жана тамырлары менен тамактангандыгында турат. Көп курт-кумурскалар, канаттуулар жана башка жаныбарлардын каны менен тамактанып, тынчын алуу менен алсыздандырышат. Адам аралашпаган табигый шарттарда кээ бир учурларда курт-кумурскалар ушунчалык көбөйүп, өсүмдүктөрдү таптакыр жок кылууга алып келерин да айта

кетүүбүз зарыл. Быйылкы жылдагы зыянкеч деген негизги түрлөрдөн сырткары өсүмдүк биттери (тля) аябай көбөйүп бактарда, мөмө-жемишке зыян келтирип, өсүмдүктөрдү бүлүндүрүп жаткандыктан алар менен күрөшүүнүн элдик ыкмасын эксперимент жүргүзүлүп жатат..

Дыйкандар кадимки сарымсакты (чеснок) кеч күздө эккендиктен, эрте жазда апрелде жетилип, үстүндөгү жашыл жалбырак бутагын кырка башташат. Ошол сарымсактын жашыл массасын чогултуу менен ½ кг 10 литр жылуу сууга салып, бир жума коюп койсок, жыйынтыгында өтө сасык аралашма пайда болот. Аны марли менен өткөрүп алып, атайын чачкыч менен шабдоолуга чачылды. Бардык жалбырагына жете турган болуусу керек. Бул тажрыйбаны дагы 10 күндөн кийин кайталадык. 2-жолу кайталагандан кийин шабдоолу битинен толугу менен тазаланды. Бул апрель жана май айларына туш келет. Андан кийин сарымсак жетилип, анын жашыл сабагы калбай калат.

Кийинки жүргүзүлгөн тажрыйба помидор, болгарскийлерге болду. Себеби дегенде бул учурда сарымсак өсүп жетилип түгөп, пижма өсүмдүгүнө аралашма жасалды. Ал өзү дары өсүмдүк деп эсептелинет. Фармацевтикада ич ооруу даарыларын жасоо үчүн колдонулат. Анын катнашы да ½ кг сары чөбүн 10 литр жылуу сууга 1 жумага калтырып, даяр болгон аралашманы кечинде атайын чачма менен көчөттөргө чачып жатышат. Бул тажрыйба да оң жыйынтык бере турган, азырынча аягына чыга элек, тажрыйба улантылып жатат. Биринчи колдонгондон кийин өсүмдүктө бар болгон биттер (тля) кескин азайды.

Жыйынтыгы:

1. Жүргүзүлгөн тажрыйбалардын негизинде сарымсактын жалбырак сабак бөлүгүн элдик аралашма катары колдонууга сунуш этебиз. Себеби алынган жыйынтыгы убагында колдонулган болсо, оң таасирин тийгизет жана дыйкандар үчүн арзан баага түшөт.
2. Кадимки пижма өсүмдүгүнүн жыйынтыгын да салыштырмалуу айта алабыз, себеби ар 10 күндөн 3 жолу болуусу керек. Азырынча бүтө элек, бул да талаада өсөт. Дыйкандар үчүн бекер аралашма.

Илимий-изилдөө ишинин жыйынтыгы менен жарык көргөн макалалар

1. Сакбаева З., Эрназарова А. Современное состояние земельных ресурсов Жалал-Абадской области. Вестник ЖАГУ, 2023, №2, 285-288 бб.
2. Сакбаева З., Эрназарова А. Ж. Экологические проблемы Жалал-Абадской области. Вестник МНУ, 2022, №4, часть 2, стр.191-195.
3. Кудайбердиева Г. А. Органикалык жер семирткичтердин пахта өстүрүүдө тийгизген таасири. Вестник МНУ, 2023
4. Кудайбердиева Г. А., Сакбаева З. И., Нурдинов Ш. Ш. Органикалык айыл чарбасын өнүктүрүү. Вестник ЖАГУ, 2023, №2, 262-267 бб.
5. Сакбаева З. И., Темирова А.А. “Жалал-Абад облусунун шартындагы күрүч өстүрүүнүн экологиялык мааниси” Вестник МНУ, 2023, №4, часть 3
6. Эгембердиева А.Д., Чаткал районундагы техногендик таасирлердин экологиялык кесепеттери. М.М.Адышев атындагы ОшТУнун “Тоолуу аймактарды өнүктүрүүнүн беш жылдык иш-аракеттери” концепциясынын негизинде “Илим технологиялар.Иновациялар” илимий-практикалык конференция. Ош шаары 2023-жыл.
7. Эгембердиева А.Д., Учурдагы Майлуу-Суу шаарынын экологиялык коопсуздугу. М.М.Адышев атындагы ОшТУнун “Тоолуу аймактарды өнүктүрүүнүн беш жылдык иш-аракеттери” концепциясынын негизинде “Илим технологиялар.Иновациялар” илимий-практикалык конференция. Ош шаары 2023-жыл.
8. Нурманбаев М. Ж., Нурдинов Ш.Ш., Касымбекова Г. К. Курт-кумурскалар жаратылыштын санитары. Вестник ЖАМУ, 2022, №4.
9. Асанова К. А. “Гипоксия учурунда кычкылтекти ташуу өзгөчөлүктөрү жана антигипоксантилардын таасир этүү мүнөзү” .ЖАМУнун жарчысына басмага берилди, 2023ж.

5. К.К.Юдахин атындагы кыргыз тили илим изилдөө лабораториясынын жасаган иштери жөнүндө маалымат

Лаборатория түзүлүп, илим изилдөө тема (темалар) аныкталып, лабораториянын курамы бекитилип, бир жылга календардык планы иштелип чыкты.

1. Азыркы кыргыз тилинин лексикасын чогултуу боюнча лаборатория мүчөлөрүнө иштер бөлүштүрүлдү.

2. Лексикалык бирдиктердин чогултула турган булактары аныкталды:
 - а) Белгилүү акындардын, жазуучулардын чыгармалары.
 - б) Элдик оозеки чыгармалар (эпостор, жомоктор, элдик ырлар, макалдар, лакаптар, табышмактар).
 - в) Залкар ырчылардын ырлары.
 - г) Айрым илимий чыгармалар.
 - д) Республикалык газеталар, журналдар.
 - е) Кыргыз ССРи учурундагы газеталар жана журналдар.
3. Чыгармаларынан мисалдар (сөздөр) жыйналып алына турган жазуучулардын, акындардын тизмеси иштелип чыкты.
4. “Кыргыз тилинин лексикалык кору: сөз маанилери”, деген темада долбоор иштелип чыкты.
5. “ Кыргыз тилинин лексикологиясы” деген окуу китептин кол жазмасы талкууланып, басмага сунуш кылынды.
6. Лаборатория мүчөлөрүнүн макалалары талкууланып турду.
7. Жыл аягында лаб.мүчөлөрүнө тапшырмалар берилди.

6. 3D моделдөө, робототехника жана мехатроника лабораториясынын жарым жылда аткарган иштери жөнүндө маалымат

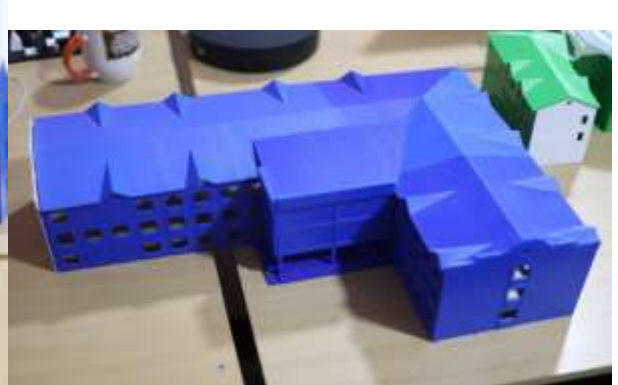
Отчет лаборатории 3D моделирования робототехники и мехатроники

№ п/п	Наименование задач, мероприятий по реализации работ	Длительность (в месяцах)	Начало и окончание дни, месяцы
1	Разработка моделей герба ЖАГУ, подставок для телефона с гербом ЖАГУ и кафедры АСУ для 3D принтера с их выпуском на печать	1	Январь
2	Разработка модели бюста Жусупа Баласагына выдающегося тюркского мыслителя, философа, поэта, ученого-энциклопедиста для 3D принтера и выпуск на печать.	1	Февраль
3	Разработка моделей по категориям: медицина, спорт, животные, религия для 3D принтера с их выпуском на печать.	3	Март Апрель, Май
4	Пуско-наладка и настройка умного дома Алиса в лаборатории № 113 3D моделирования робототехники и мехатроники	1	Июнь
5	Визуализация и анимация архитектуры зданий Жалал-Абадского Государственного Университета им. Б. Осмонова расположенный на ул. Р.Азимова 49 (Cinema 4D, After Effects, PhotoShop, Corona Render)	2	Сентябрь, Октябрь
6	Архитектурные макеты на 3D принтере на примере административного корпуса ЖАГУ расположенного на ул. Р. Азимова 49.	1	Ноябрь
7	Архитектурные макеты на 3D принтере на примере учебных корпусов ЖАГУ расположенных на ул. Р. Азимова 49.	1	Декабрь

Данные мероприятия были реализованы и выполнены в полном объеме.

Фото отчет

7. "Манас", Чыңгыз Айтматов жана элдик мурастарды жыйноо, жазып алуу, изилдөө лабораториясынын жарым жылда аткарган иштери жөнүндө маалымат
Лабораториянын иш планына ылайык,

- Кыргызстандын түштүгүндөгү информаторлордун эч жерде жарык көрө элек кол жазмаларынан үзүндүлөрү архивден жазылып алынды;
- КРУИАнын кол жазмалар фондунан Төрө Мамытов менен Абдылда Дөөлөтовдун оозунан жазылып алынган “Көкөтөйдүн ашы” бөлүмүн текстология салыштыруу иштери жүргүзүлүүдө;
- Көрүнүктүү Семетейди Кожеков Жаңыбайдын “Семетей” эпосунан үзүндүлөрү, айрыкча латын алфавитинде жазылган варианты колго алынды.
- 2023-жылдын 4-декабрында Манас күнүнө жана Чыңгыз Айтматовдун 95 жылдыгына арналган “Окурман ордо” интеллектуалдык таймаш өткөрүлдү.
- Бишкекте 2023-жылдын 21-декабрында Манас академиясынын чакыруусу менен “Эр Табылды” энциклопедиясынын бет ачаар аземинде ф.и.д., проф. Калчакеев К.Б. “Эр Табылды” эпосунун сюжеттик-тематикалык көрсөткүчү деген илимий баяндама жасадым;
- Белгилүү окумуштуу, тарых илимдеринин доктору, профессор, КРнын илимине эмгек сиңирген ишмер Сулайман Кайыповдун 70 жаш кутман курак юбилейине арналган “С.Кайыпов – көрүнүктүү фольклорист жана окумуштуу” деген аталыштагы Эл аралык конференцияга ф.и.д., проф. Калчакеев К.Б. катышып куттуктоо сөз сүйлөп, окуу жайыбыздын жалпы жамаатынын атынан каалоо тилектерди айтты.

8. Инвестициялык-экономикалык илим-изилдөө лабораториясынын жарым жылда аткарган иштери жөнүндө маалымат

9-март 2023-жылга лабораторияга “Экономика, каржы жана кредит” кафедрасынын бардык профессордук-окутуучу курамы 13 адам кирген:

Ар бир лабораториянын мүчөсү лабораториянын илимий багытынын алкагында бирден илимий изилдөө тема алып ошону жайылтуунун үстүндө иштеп жатышат. Алардын ар биринин илимий темасын актуалдуулугу, максаты, милдеттери жана күтүлүүчү жыйынтык жөнүндө тизмеси такталып жатат.

Төмөндө илимий окуу лабораториясы азыркы мезгилдеги көйгөйлүү болгон теманы өзүнүн негизги иши деп теманы тандап алышууда:

Лабораториянын изилдөөсүндөгү негизги илимий темалардын тизмеси:

1-тема: Кыргызстандын айыл чарбасындагы азыркы абалы, аны натуралдык чарбалык абалдан рыноктук чарбага өтүү моделин сунуштоо, айыл чарбасындагы инвестиция менен инновациялык процесстердин өзгөчө көйгөйлөрүн аныктоо.

Актуалдуулугу: Кыргызстанда негизги өндүргүч каражат болгон жерди пайдалануу натыйжалуу болбой жатат. Механизациялаштыруу, химизациялаштыруу жана илимдин жетишкендиктерин колдонуу өнүккөн өлкөлөрдөгүдөй эмес. Айыл чарбасы 30 жылдан бери бир калыптагы абалдан чыга элек, өсүү абалы жок.

Максаты; Айыл чарбасын бүгүнкү күнгө шайкеш келген заманбап рыноктук структурасын, моделин аныктоо. Жер формасын аягына чыгуу жердин ээсин табуу маселеси турат.

Милдеттери: Жерди толук жана натыйжалуу пайдалануу, кол күчүн аз колдонуу, инвестициянын турлөрүн колдонуп сорттуулукту, түшүмдүүлүктү, асыл тукумдуулукту өстүрүү.

Күтүлгөн жыйынтыктар: өзүбүздүн эле керектөө эмес, башка өлкөлөрдүн базарына ылайыкталган айыл чарба продукцияларын кайра иштетип, анан импортко чыгаруу маселесине жетишүү.

Аткаруучулардын тизмеси: э.и.д., проф. Аскарлова А.К., э.и.д., проф.м.а. Карбекова А.Б., э.и.к, доц.м.а. Мамырралиева А.Т., э.и.к., доц. Төлөнов Э.Н., э.и.к. Жамашева Г., ага окутуучу Мусакулов Н.К. жана башка кафедранын окутуучулары катышууда.

А) Түзүлгөн планга ылайык, 25-апрелде лабораториянын биринчи илимий конференциясы болуп өттү.

1. Конференцияга профессордук окутуучулук курамынан сырткары 3-4-курстун студенттери катышышты. Доклад менен э.и.д. Ж.Садыралиев, аспирант Н.Мусабеков чыгып сүйлөштү.

2. Жалал-Абад шаарына троллейбус жүргүзүү инвестициялык программа менен э.и.к. Төлөнөк презентация жасады.

3. 3-курстардын ичинен лабораторияга мүчө болуу боюнча жазылган арыздар каралып, ФКк-1-20 тайпасынын студенттери мүчөлүккө кабыл алынды.

Б) Планга ылайык 25-майда лабораториянын үчүнчү илимий конференциясы болуп өттү.

4. Лабораториянын мүчөлөрү Жалал-Абад шаарынын экономикалык социалдык абалын жакшыртуу боюнча долбоорлорго активдүү катышып келишүүдө. Лабораториянын атынан мэрияга жашыл шаар долбоорунун алкагында Жалал-Абад курортуна асма (канатный) жол салуу боюнча, шаарда троллейбус жүргүзүү проектиси, муз аянтчасын куруу, пайдалануу боюнча жана эски №75 лицейдин ордуна балдардын спорт мектебин куруу боюнча проекттердин долбоорлору иштелип чыгып, мэрияга андан ары карап чыгууга сунуш кылынды.

5. Ма айынын этегинде лабораториянын катышуусунда “ЕАЭСи статистика Кыргызстана” деген темада эл аралык тегерек стол өттү. Россиядан 2 илимдин доктору катышышты, жалпысы 30дан ашык лабораториянын мүчөлөрү катышышты. Лабораториянын жетекчиси Ж.Садыралиев Кыргызстандын статистикасы жана ЕАЭС деген темада презентация жасады.

Конференцияга профессордук окутуучулук курамынан сырткары 3-4-курстун студенттери катышышты. Доклад менен э.и.д. Ж.Садыралиев, аспирант Н.Мусакулов чыгып сүйлөштү.

Жалал-Абад шаарына троллейбус жүргүзүү инвестициялык программа менен э.и.к. Э.Төлөнөк презентация жасады.

3-курстардын ичинен лабораторияга мүчө болуу боюнча арыз жазуу сунушталды.

2023-2024-окуу жылында иш план түзүлүп, октябрь 2023-жылы лабораториянын кезектеги илимий конференциясы болуп өтүп, 2-3-курстардан жаңы мүчөлөр кабыл алынды.

Мындан сырткары СКОПУСка бир статья жөнөтүлдү, бир нече илимий конференцияларга катышышты.

Лаборатория бугүнкү күндө оргтехника, кабинет менен камсыз боло элек. Лаборатория туруктуу иштеши үчүн лаборантка деген кызмат ордун киргизүүнү сунуштайм, анткени бардык иш кагаздарын (жазуу, жасалгалоо) ошол кызматкер алып баруусу керек.

9. “Билим берүүдөгү инновациялык технологиялар” лабораториясынын жарым жылда аткарган иштери жөнүндө маалымат

Лабораторияда *илимий семинарлар, илимий жолугушуулар* уюштурулду.

1. Педагогика адистигинде окуган студенттер (бакалавр, магистр), аспиранттар үчүн илимий-практикалык, илимий-методикалык семинар уюштурулду. Бакалавр багытындагы студенттерди педагогикалык практиканы уюштурууга карата уюштуруу, жыйынтыктоочу конференциялар өткөрүлдү. Шаардын, облустун мектептери менен биргеликте дуалдык окутууну уюштуруу боюнча семинарлар уюштуруу колго алынды. Мындай жумуштар Базар-Коргон районундагы №30, Ж.Бөкөнбаев жатак-мектеп гимназиясында, Жалал-Абад шаарынын №4, №21 мектеп-гимназияларында практиканттар, иш берүүчүлөр, бүтүрүүчүлөр менен өткөрүлдү. Иш-чара 2023-жылдын март айында уюштурулду. Мында иш берүүчүлөр, адистикке түзүлгөн НББП, бүтүрүүчүлөр, адистиктин моделинин түзүлүшү жөнүндө иш-чаралар өттү.
2. Жалал-Абад шаарындагы №21 мектеп кафедранын базасы катары эсептелип, практика боюнча кабинет уюштурулду. Кабинетте практиканы түрлөрү боюнча уюштуруунун формалары жана методдору боюнча маалыматтар, студент-практикант менен иштөөдөгү жетишкендиктер, аларды колго алуу боюнча жол картасы түзүлгөн. Жол карта менен иштөө боюнча практикант, мугалимдер үчүн атайын семинарлар уюштурулуп турат.
3. Лабораторияда педагогика адистигинин студенттери, мугалимдери үчүн илимий семинарлар ай сайын түзүлгөн пландын негизинде уюштурулуп келет.
4. Лабораторияда педагогика адистиги боюнча даярдалып жаткан студенттер үчүн көп тилдүү мектептерде башталгыч класстын мугалимдерин даярдоо боюнча Билим берүү жана илим министрлиги тарабынан уюштурулуп жаткан долбоорго 2023-жылдын сентябрынан бери эки жолу семинар уюштурулуп, 1-курстун студенттери үчүн окуу планы түзүлүп апробацияланууда. Лабораториянын бир канча кызматкерлери, т.а. Сакиева С.С., Ураимов К.М., Торобекова А.Э., Шишкараева А.К., Мокуева Н.Ш., Найманбаев М.Ж., Нышанбаева Ж.М.лар катышты. Долбоордун негизинде учурда адистиктин жаны НББПсы даярдалууда.
5. Лабораторияда эл аралык долбоорлор менен иштөө боюнча семинарлар уюштурулат. USAUDдин “Окуу керемет” долбоору боюнча долбоордун кызматкерлери менен биргеликте 2023-жылдын ноябрь айында ачык сабактар уюштурулду. Мында инновациялык технологияларды, т.а. адабий окуу, математика сабактарында колдонуу боюнча жумуштар колго алынды. Адабий окуу боюнча улук окутуучу С.Ч.Осмоналиева, педагогика боюнча улук окутуучу А.Э.Торобекова, математика боюнча окутуучу Д.А.Аданова сабак өтүп, долбоордун кызматкерлери менен биргеликте иш жүргүзүлдү. Бул предметтерди терендетип окутууга карата долбоор тарабынан кыргыз, орус, өзбек тилиндеги китептер сунушталды.
6. Магистранттардын илимий иштерин уюштуруу боюнча п.и.д. профессор Т.Э.Уметов, ф.и.к., доцент Г.Т.Токтогуловалар тарабынан семинар уюштурулду.
7. *Илимий конференцияларга* катышуу.
 - 7.1. **ИНСАНДЫН РУХАНИЙ АДЕП-АХЛАКТЫК ӨНУГҮҮСҮ, ДЕНЕ ТАРБИЯСЫ ЖАНА ЖАРАНДЫК АҢ-СЕЗИМИ – УЧУРДУН ӨЗӨКТҮҮ МАСЕЛЕСИ»** аталышындагы XII ЭЛ АРАЛЫК ИЛИМИЙ-ПРАКТИКАЛЫК СИМПОЗИУМ. 12-13-май, 2023-жыл (Профессор С.С.Сакиева, доцент К.М.Ураимов, доцент М.Ж.Найманбаев).
 - 7.2. **“И.Бекбоевдик алтынчы окуулар: Билим берүүнүн заманбап моделинин көйгөйлөрү - актуалдуу маселелер, жетишкендиктер жана инновациялар”** аттуу эл аралык илимий-практикалык конференциясы. 8-9-июнь 2023-жыл (Профессор С.С.Сакиева).

Басмадан чыккан макалалар

1. п.и.д., проф.Сакиева Сайипжамал Салайдиновна

	Эмгектин аталышы	Иштин Мүнөзү	Чыккан жери	бети	Авторлоштор
1	Профессор Каратай Сартбаевдин эмгектеринде орфографиялык сабаттуулукка үйрөтүү маселелеринин изилдениши	Басма түрүндө	Илим.Билим.Техника. 2023.- №1(76) https://elibrary.ru/item.asp?id=50354282 20 балл РИНЦ, 0, 238	152-156	Осмоналиева С.Ч.
2	Каратай Сартбаев-окуучулардын жазуу маданиятын изилдеген окумуштуу	Басма түрүндө	Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жарчысы,.2023.-№1 https://elibrary.ru/item.asp?id=52079916 10 балл РИНЦ, 0.010	192-196	Мокуева Н.Ш.
3	Каратай Сартбаев –башталгыч класстарда стилистиканы үйрөтүүнү изилдеген окумуштуу	Басма түрүндө	Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жарчысы, ,2023.-№1 https://elibrary.ru/item.asp?id=52079919 10 балл РИНЦ, 0.010	196-200	Муратбек кызы Сыргагүл
4	Руханий коопсуздук жана жомок- мектепке чейинки курактагы балдарды тарбиялоонун каражаты катары.	Басма түрүндө	Эл агартуу журналы. Атайын чыгарылыш.2023 8 балл РИНЦ,	327-330	Асаналиева М.М.
5	Каратай Сартбаев-окуучулардын сөзүн өстүрүүнү изилдеген окумуштуу	Басма түрүндө	Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жарчысы.2023.-№2 https://elibrary.ru/item.asp?id=54068496 10 балл, РИНЦ 0.010	130-135	Сулайман кызы Гүлнура
6	Каратай Сартбаев – башталгыч класстын окуучуларына орфографиялык эрежелерди үйрөтүүнү изилдеген окумуштуу	Басма түрүндө	Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жарчысы.2023.-№2 https://elibrary.ru/item.asp?id=54068495 10 балл, РИНЦ 0.010	126-130	Раимкул кызы Айжамал
7	1. Каратай Сартбаевдин башталгыч класста кыргыз тилин окутуунун методикасына арналган эмгектери: 2. жетишкендиктер жана инновациялар.	Басма түрүндө	Вестник Кыргызстана , №2 (1) 2023 12 балл РИНЦ, 0,014		Орозбаева А.Ы.
8	Педагогические условия формирования письменной культуры учащихся в начальных классах	Басма түрүндө	Вестник филиала федерального гос бюджетного образовательного учреждения высшего образования “Российский государственной социальной университет” в г.Ош Кыргызской Республики №1, 2023 https://elibrary.ru/item.asp?id=5	204-210	Осмоналиева С.Ч.

			4597516 16балл, РИНЦ 0,178		
9	Актуальность обучения формирование письменной культуры у учащихся в начальных классах	Басма түрүндө	Вестник РГСУ, №1, 2023 https://elibrary.ru/item.asp?id=54597517 16 балл РИНЦ 0,178	211-217	Осмоналиева С.Ч.
10	Приемы работы с уравненными заданиями при проверке учащихся поэмы А.Осмонова “Толубай сынчы”	Басма түрүндө	Вестник РГСУ, №1, 2023 https://elibrary.ru/item.asp?id=54597494 16 балл	70-80	Байиева Б.А.
11	3. ЖОЖдо студенттердин илимий-изилдөө компетентүүлүгүн калыптандыруудагы окуучунун иш-аракети	Басма түрүндө	Вестник РГСУ №1, 2023 https://elibrary.ru/item.asp?id=54597515 16 балл РИНЦ 0,178	200-204	Нусупова Р.С.
12	Кыргыз тили жана адабияты мугалимдеринин квалификациясын жогорулатуунун сапаттык койгойлору жана аларды чечуунун жолдору	Басма түрүндө	Илим. Билим. Техника. 2023.-№3(78) 20 балл РИНЦ 0,238		Алиева Р.А.
13	Сартбаев таануунун теориялык анализи	Басма түрүндө	Жалал-Абад мамлекеттик университетинин жарчысы.2023.-№2 https://elibrary.ru/item.asp?id=54068495 10 балл, РИНЦ, 0,010		Шерикбай кызы Айдай

2.Нусупова Р.С. ОКУУЧУЛАРДЫ ТОЛЕРАНТТУУЛУККА ТАРБИЯЛООНУН МААНИСИ.

ЖАМУнун Жарчысы 2023-3

3. П.и.к., доцент Найманбаев Муктарбек Жумашовичтин макалаларынын тизмеси.

№	Эмгектин аталышы	Иштин мүнөзү	Чыккан жери	Көлөмү	Авторлоштор
1	Гумандуу педагогика улуттун өнүгүү башаты катары.	Басма түрүндө	ЖАМУ жарчысы, 2023-ж.	0,5	Шишкараева А.
2	Каратай Сартбаев –көп кырдуу чыгаан окумуштуу, педагог-тарбиячы.	Басма түрүндө	ЖАМУ жарчысы, 2023-ж.	0,5	Шишкараева А.
3	Баланын өнүгүшүндө өспүрүм курактын орду, мааниси жана “кризистин” келип чыгышы.	Басма түрүндө	ЖАМУнун жарчысы, 2023-ж.	0,5	
4	Өспүрүмдөрдүн негизги иш-аракети жана таануу процесстеринин өнүгүшү.	Басма түрүндө	ЖАМУнун жарчысы, 2023-ж.	0,5	
5	Ч.Айтматовдун чыгармаларын кенири пайдалануу менен окуучулардын эстетикалык сезимин калыптандырып, адептүүлүккө тарбиялоо.	Басма түрүндө	ЖАМУнун жарчысы 2023-ж.	0,6	Сыдыкбекова Ү.
6	Кенже мектеп жашындагы окуучулардын окуу иш-аракеттери, дене тарбиясы жана адеп-ахлактык өнүгүүсү.	Басма түрүндө	К.Ш.Токто-маматов атындагы Эл аралык университетинин жарчысы. 2023-ж.	0,6	
7	Жугумдуу тарбиянын башаты эмнеде?	Басма түрүндө	ИИМСИ жарчысы	0,5	

8	Өспүрүмдөрдүн психологиялык өзгөчөлүктөрү	Басма түрүндө	ИИМСИ жарчысы	0,5	
9	Кенже мектеп жашындагы окуучулардын психологиялык өзгөчөлүктөрү. курактык, өнүгүү	Басма түрүндө	ИИМСИ жарчысы	0,6	

10. Салтсыз толукталуучу энергия булактары лабораториясынын жарым жылда аткарган иштери жөнүндө маалымат

09.02.2003-ж. №32 буйруктун негизинде түзүлгөн “Салтсыз, толукталуучу энергия булактары” (“*Нетрадиционные, возобновляемые источники энергии*”) илим-изилдөө лабораториясы тарабынан 2023-жылдын 2- жарымында аткарылган илим-изилдөө иштердин

жыйынтыктары

1. 5 – багытта келтирилген келтирилген “Электр энергиясын жылуулука айландыруу маселелери: имараттарды жана кааналарды жылытуу маселеси” боюнча 2022 жылы Педфактын жына АТФнын имараттарына жылытуу системасына орнотулган жаңы түзүлүштөгү буу казандарынын иш жыйынтыктарына системалык байкоо жүргүзүү улантылууда. 2023-2024 окуу жылынын жылытуу маалындагы электр энергиясын сарптоо көрсөткүчтөрү такталууда.

2. Кайтарылма энергия иштеп чыгуучу көмөкчү чордондордон иштелип чыккан электр энергиясын сактагычтардын (аккумуляторлордун) , электромобильдердин октогучтарынын түрлөрүнө обзор жүргүзүү иши аткарылды.

3. Кыргызстандын энергия менен камсыздоо коопсуздугунун маселери тууралуу 2 илимий макала жарыяланды:

1. Аширалиев А., Кокумбаева К.А., Ахметбекова А.М. Основные проблемы обеспечения безопасности системы электроэнергетики Кыргызстана, ЖАМУнун Жарчысы 2022-1.

2. Аширалиев А., Кокумбаева К.А ДИВЕРСИФИКАЦИЯ ВИДОВ ЭЛЕКТРОСТАНЦИЙ – ПУТЬ К ЭНЕРГОБЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ. Машиноведение 2022,2.

5. 7-багыт боюнча. Энергетика тутумунда жаңы механизмдерди, анын ичинде өтмө түзүлүштүү механизмдерди да жигердүү пайдалануу боюнча атайын долбоор министрликтин конкурсуна өтүп (жетекчиси А.А.Кошбаев), изилдөө иштерин жүргүзүү башталууда.

6. Кайтарылма энергия булактарынын түрлөрү боюнча виртуалдык лаборатория комплексин сатып алуу күтүлүүдө.

11. Электр жылуулуку жана масса ташууну үйрөнүүчү лаборатория -

Институттун директору:

ф.-м.и.д., проф.

К.С.Алыбаев